

Méhészeti Közlöny

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET SZAKKÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN.

A lap szellemi részét érdeklő közlemények a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendők:

Kolozsvár, Bástya-utca, 9. szám.
Reclamatikai-, hirdetésekre vonatkozó megkeresések *Wieder József* főtítkárhoz intézendők (Hosszu-utca 22.), a pénzküldemények: *Biró Gyula* egyleti pénztárnokhoz intézendők Kolozsvárt (Nagy-utca 44. szám).

Rendes tagok 2 frt (4 korona), külső tagok 1 frt (2 korona) tagsági díjért a „Méhészeti Közlöny“-t is kapják.

Hirdetés díja: garmond soronként 8 kr. (16 fillér). Egy egész oldal: 3 frt (6 korona). Fél oldal: 1 frt 50 kr. (3 korona).

Egyleti tagok, éves és féléves hirdetőik 25% leengedésben részesülnek.

A kéziratokat nem adjuk vissza.

Grand Miklós.

Néhai *Grand Miklós*, az elévülhetetlen érdemű jeles méhész, volt *baziási* lakóházára készített emléktábla ünnepélyes leleplezése folyó évi aug. 26-án történt meg.

A megható szép ünnepélyen igen számosan jelentek meg s a többek között a földmiv. és közoktatásügyi ministerek is képviselőket küldöttek.

Az ünnepély istentisztelettel kezdődött s azután *Ambrózy* br., mint a földmiv. minister megbizottja, szép beszédben méltatta az elhunyt jeles férfit kiváló érdemeit, nemes tulajdonságait.

Ezután *Vámossy Mihály*, az orsz. egyesület igazgatója alelnöke tartott lendületes beszédet; ismertette *Grand* működését, melyhez a hervadhatatlan babérok egész hosszú láncolata fűződik.

A hatvanas években mint egyszerű tanító, egy pár gyékény kaptárral kezdte a méhészkedést s látva a szép foglalkozás fényes sikereit: nemcsak szenvedélyes méhész lett, hanem fáradhatatlan uttörője is egyszersmint a méhészeti terjedésének és tökéletesítésének.

A lankadatlan, lelkes apostol csakhamar híveket gyűjtött a magasan lobogtatott zászló körül; megalakította a délmagyarországi

méhészegyesületet, mely egyesület, az ő kezdeményezésére *két lapot* adott ki, a »Magyar Méh«-et és »Ungarische Biene«-t

A Berlepsch nyomán haladó uttörő nem ösmerte a fáradtságot; erős akarattal legyőzte az utjában álló számos akadályt. Rövid idő alatt igen sok követőre talált; majd a közoktatási minister figyelmét is felköltötte, a ki Buziáson, a Grand vezetése alatt, méhészeti tanfolyamot nyitattott. Ezután méhészeti vándortanító lett s 1885-ben kinevezte a minister méhészeti felügyelővé.

Grandnak tulajdonítandó legfőbb érdem azért is, hogy a dél-magyarországi és országos méhész egyesület egybeolvadt, s ezzel vége szakadt egy régóta tartó versengésnek.

Vámossy szép beszégje után leleplezte az emléktáblát, melyen a következő felirat van:

GRAND MIKLÓS

Hazánk kitünő és uttörő méhészének emlékére

Állították ezen emléktáblát tisztelő magyar méhészársai.

1897.

Leleplezés után egy szép beszéd kíséretében Willkomm Ádám lelkes beszentelése következett, végül még Zöld Zoltán tanító mondott egy rövid beszédet.

Az ünnepély végeztével a jelen voltak a család tagjaival együtt kivonultak a temetőbe, a hol az orsz. egyesület és a végvári tanító egyesület koszorut helyeztek a Grand Miklós sirjára

A temetőben még Jeney Ferencz tartott egy szép beszédet a Grand sirja felett.

A szászrégeni méhész kör.

Az erdélyrészi méhész egyletnek új köre alakult, Szász-Régenben.

E tény felett kétszeres okunk van örülni. Mert nem csak arról van szó, hogy a derék hazafiaknak ismét egy ügybuzgó tábora szövetség az anya egylettel, hogy karöltve munkálkodjanak egy nemes cél érdekében, hanem, kiváló fontosságnak tartjuk azt is, hogy oly ponton köttetett meg az az őszinte szövetség a hol, azt a hazarészt nem csak magyar ajkuak lakják és oly általános érdeklődés, és az értelmiség oly arányu részvéte mellett, melyben garan-

tiát látunk arra, hogy akkor, mikor a közös jólét előmozdításáról van szó, háttérbe szorulnak a mellék tekintetek.

Az alakuló gyűlés okt. 31-én délelőtt 10 órakor tartatott meg a városház gyűlés termében.

Megelőzőleg egy 17 aláírással ellátott nyilatkozat érkezett be egyletünk elnökségéhez, melyben az aláírók kijelentik, hogy hajlandók egyletünk kötelékébe lépni és megalakítani Szászrégenben a méhész kört.

Oly nevek állottak a beküldött íven, a kikben egyletünk teljes biztosítékot talált a siker iránt. Készséggel kijelentette, hogy az új kört tárt karokkal fogja fogadni és minden rendelkezésére álló eszközzel támogatja.

Az alakuló gyűlésre W i e d e r József egyleti főtitkárt küldötte ki.

A főtitkárt az indóháznál Szécsi László fogadta, ki az ügy egyik legbuzgóbb barátja s egyszersmint egyik kezdeményező is volt.

Innen a gyűlés terembe vonultak, a hol főtitkár előadva kiküldetése okát, az id. Kosch Traugott korelnök elnökle mellett megkezdették a tanácskozást. Jegyzett: Ferencz Géza.

A gyűlésen jelen voltak id. Kosch K. Traugott, Schuller György Theil, Müller József, Weisz Márton, Binder György, Stupjár Károly, Belger János, Hubert János, Dienesch Sámuel, Szécsi László és Ferenczi Géza.

Az ügy iránt érdeklődők közül többen a miatt maradtak el, mert az nap tartott másik, egyházi gyűlés, az érdeklődők közül többeket elvont, s így Fáy közjegyzőt is ki különben ez ügynek szintén egyik lelkes barátja.

Felolvastatott egyletünk alapszabályából a körökre vonatkozó rész, s miután az alakuló gyűlés azt egyhangulag magáévá tette, megválasztatott a tiszti kar.

Elnök: Dienesch Sámuel, alelnök: id. Kosch K. Traugott, titkár: Ferenczi Gyula, pénztárnok: Hubert János. Választmányi tagok: Szécsi László, Belger János, Laurentzy Andor, Wermescher Sámuel, Kapossy Dániel, Stupjár Károly, Lutsch János és Wagner Eduard.

Elhatározta az egylet, hogy minta méhest fog felállítani, és egyleti költségek fedezésére 30 frt. pótdíj állapotott meg.

A gyűlés köszönetet szavazott Szécsi Lászlónak a kör megalkotása körül szerzett kiváló érdemeiért, valamint az anya egyesületnek és Wieder József főtitkárnak.

Ez alkalommal Wieder főtitkár szabad előadást tartott a méhek téli elhelyezéséről, igen érdekesen fejtegetve a helyes és gondos eltelelés fontosságát, melyből a következő év méhészeti eredménye függ.

A magunk részéről is a legmelegebben üdvözljük egyesületünk most alakult körét, működésüket kísérje a legfényesebb siker:

Ösmerve egyrészt ottani buzgó apostolaink, más téren is kifejtett lankadatlan buzgalmát, nemes törekvéseit: meg vagyunk győződve, hogy szászrégeni körünk is hamar föl fog virágozni és be fognak teljesedni az ahhoz fűzött reményeink. (b.)

A méhek téli nyugalma.*

Midőn éghajlatunk alatt a vegetatio szünetel, a növényeredetű táplálékfélékre utalt rovaroknak nincs a szabadban maradandóságuk, sőt gonooskodniok kell arról is, hogy a közeledő zordon idő fajukat ki ne pusztítsa.

És valóban, még mielőtt ez az időszak bekövetkezett volna, ösztönük sugallatát követve, csudálatos utakon és módokon szoktak a rovarok fajuk föntartásáról gondoskodni.

Némelyek petéket raknak és az új nemzedék ebben az alakban, daczolva a legnagyobb hideggel, vagy mint álca, báb, védett helyen táplálék nélkül huzza ki a telet, míg maguk a szülők megadással várják be kikerülhetetlen halálukat; mások alkalmas téli szállást keresnek és álomhoz hasonló állapotban nyugosznak a kikeletig; csak kevés azok száma, a melyek nyáron át élelemlől gondoskodván, megrakott élestáraikba huzódnak vissza és e kevesek között első helyen állanak a méhek.

Ha a nyáron szorgalmasan munkálkodó méheket az időnek télre fordultával meglátogatjuk, lakásaikba visszavonulva, látszólag teljes tétlenségben találjuk őket; közelebb lépve azonban zugást hallunk lakásaikból, jeléül, hogy élnek, ha pedig megkopogtatjuk a kaptárt, erősebben felzudulnak s ezzel ébrenlétükről tanuskodnak.

* Mutatvány Sötér Kálmán „Méh és Világa“ cz munkájából. Az idézeteket helyszüke miatt kihagytuk. *Szerk.*

Betekintve a kaptárba, az egész népséget a lépek között fűrtbe huzódva, csendes forrongásban fogjuk találni; a fűrt felszínén levő méhek szárnyaikat rezgetik, tehát nem is élveznek teljes nyugalmat; ha pedig időről-időre megmérlegeljük a kaptárt, meggyőződünk róla, hogy sulya rendszeresen apad, következőleg fogyasztás is történik benne.

A méhek téli nyugalma tehát nem azonos a téli alvókéval, a melyek semmi táplálékot nem vesznek magukhoz és fel sem ébrednek mindaddig, míg a légköri viszonyok a szabadban való megjelenésüket, a vegetatió pedig táplálkozásukat lehetővé teszi; kérdés azonban, hogy valjon ösztönszerűleg, vagy csak kényszerűségből vonulnának-e nyugalomba a teelő méhek, mert erre nézve eltérnek a nézetek.

Némelyek ösztönükben gyökerezőnek, azaz olyannak tartják a téli nyugalmat, mely szükséges a méhekre és a melynek ennél fogva minden körülmények között, tehát akkor is be kellene következni, ha a légköri viszonyok a röpködést megengednék, a vegetatió pedig munkálódásuknak tért nyitna.

Ez azonban nem valószínű, mert ha a méhek téli visszavonulása ily természetű volna, a mint a naptári tél közeledik, nyugalomba kellene helyeskedniök, épen úgy, mint a hogyan elköltöznek a vándormadarak és visszavonulnak a téli alvók, bármily enyhe is az időjárás és épen úgy, mint ezek, nem hagynák magukat semmi által nyugalomban megzavartatni, míg csak a tavasz be nem köszönt; rossz teelésükről pedig — épen úgy, mint a téli alvóknál — szó sem lehetne.

Már pedig gyakran késő őszig élénken munkálkodnak a méhek, a naptáti tavaszt pedig be sem is szokták várni, hanem a mint az idő engedi, röpködni, munkálkodni kezdenek, sőt a fiasítást néha már januárban megkezdik; míg máskor, ha az ősz nagyobb hideggel jelentkezik, már szeptemberben beszüntetnek minden munkát és ha későn tavaszodik, ápaillisig vagy tovább is szünetelnek; de nem úgy, mint a téli alvók, mert már a legkisebb zörej, sőt a lakásukba hatoló napfény is kizavarja őket nyugalomból, a méhek rossz teelése fölött pedig — a szaklapokban — igen gyakoriak a panaszok.

Mindezekből jogosult a következtetés, hogy a méhek téli nyu-

galmát kényszerültnek kell tekintenünk, a melyre csak a kiröpülést akadályozó időjárás kárhóztatja őket és erre vall az a nagy nyughatatlanság is, mely a hosszúra nyúló telek vége felé csaknem általános a méheknél és a melylyel mintegy értésünkre adják, hogy a kéüyszerü fogság hosszas tartama terhükre van.

Igaz, hogy a torró égöv alatt, a hol a növényzet vegetatiója az év szárazabb szakában szünetel — ebben az időszakban szintén rendes munkaszünetet tartanak a méhek, de nem azért, mintha az rájuk nézve szükséges volna, hanem, mert nincs mit gyűjteniök; ugyanigy szünetelnek nálunk ősszel, sőt a leggyönyörűbb nyári napokban is, ha legelőjük nincsen; Spitzner írja, hogy a szomorú emlékü 1787. évben, június 16-án a jég teljesen elvert mindent, úgy, hogy a méhek épen semmi gyűjteni valót nem találván, napfénynél és esőben, egyaránt leverten huzódtak vissza lakásaikba és ugyanezt tapasztalta Braziliában Hannemann is.

Ily munkaszünetet azonban a méhek téli visszavonulásával összehasonlitani nem lehet, mert nem kell a meleget fokozniok, bármikor kiröpülhetnek és letehetik ürülékeiket; vizet hozhatnak, szellőztethetik lakásaikat és ellenségeik ellen is védekezhetnek, télen azonban mindézek lehetetlenek lévén, a méhek állapota sokkal nehezebb, néha pedig épen sokat szenvednek a téltől és e terhes szünetelésnek ösztönszerűleg kellene történnie, vagyis mindezek a kellemetlenségek szükségesek volnának a méhekre? Semmi esetre.

Kétségtelen ugyan, hogy a bekövetkezendő tél viszontagságai felől velök született tudomása van a méheknek, mert be van várva azoknak hirülhözóját, az őszi hidegebb időjárást, félreismerhetetlen intézkedéseket tesznek ellenük; az élelmi készleteket úgy helyezik el, a mint télen legkönnyebben hozzájuk férhetnek; a mézet bepecsételik, a lakáson netán levő réseket betapasztják, sőt ha nagyobb megszükitik a röpülő lyukat is és így várják be a telet, mely rájuk nézve mindig végzetes.

Némelyek épen azt hiszik, hogy sejtelmek vannak a tél minősége felől is és ha zordon telet éreznek, máskép intézkednek, semmint ha az enyhének ígérkezik, a mihez azonban erősebb hit kell az enyémnél.

Ámde ezekből is csak az következtethető, hogy a méhek öröklük szülőik tapasztalásait, melyeket a hidegebb éghajlat alatt

ezredévek folyamában szereztek ; azt azonban, hogy maga a telelés is ösztöüökből folynék ki, ezek sem bizonyítják.

Ha tehát a méhek téli nyugalma kényszerü és ha abból oly könnyen kizavarhatók, igen természetes, hogy áttelelésük sem lehet minden körülmények között oly biztos, miní rokonaik, a vad-méhek, darazsak és hangyáké, a melyek — ugy látszik — ösztön-szerűleg telelnek, hanem bizonyos feltételekhez van kötve, a melyekhez képest lehet az sikeres, de lehet végzetes is.

A tapasztalások tanúsága szerint — azon kívül, hogy a család népes és viszonyai normálisak legyenek — különösen három feltételtől függ a méhek szerencsés áttelelése; ugymint:

1. Hogy alkalmas lakásuk legyen, mely a hideg ellen kellő oltalmat ad nekik.

2. Hogy elegendő étellemmel birjanak, a mi egyszersmind a szükséges hőanyagot is képezi.

3. Hogy teljes nyugalmat élvezzenek és semmi se készítse őket a szükségesnél bővebb táplálkozásra, nehogy az emésztetlen felszaporodása nyugtalanságba ejtse vagy idő előtt kiröpülésre szorítsa őket.

Alkalmas lakásról a házi tenyésztésnél az ember, a vadon élő méhek pedig maguk gondoskodnak és a mely családnak szerencséje volt e tekintetben, — ha ugyan a másik két feltétel sem hiányzik — bizton néz szemébe a télnek, míg azok, a melyeknek a szerencse nem kedvezett, már ez egyetlen feltétel hiányában is elpusztulhatnak.

A mi a szükséges ételmet illeti, e tekintetből két megkülönböztetendő időszakra oszlik a telelés, a melyhez képest a méhek szükségletei is különbözők.

Az első a teljes téltlenség időszaka, mely a beszorulástól mintegy január közepéig tart, a midőn megindul a méhek tevékenysége s ezzel átlépnek a telelés második időszakába, melynek tartama az első kiröpüléshez képest változó.

Mínhogy a telelés első időszakában a méhek feladata csak a szükséges hő föntartására szorítkozik, leginkább csak szénenyartalmu táplálékot — mézet — igényelnek; plastikus edelfélékre kevés szükségük van és nem igen érzik hiányát a víznek sem, fel-téve, hogy a fogyasztás alatt álló méz beczukrosodva nincsen.

A második időszakban azonban megindulván a fiasítás, a méz mellett nemcsak protein tartalmu táplálékra, hanem vízre is oly nagy szükségük van, hogy már ennek hiányában is nemcsak rosszul telelnek, de el is pusztulhatnak a méhek.

A többire nézve utaljuk az olvasót azokra, a miket az élelem és táplálkozás czime alatt elmondottunk, hogy részletesebben szóljunk a méhek háborittatlan téli nyugalmáról, a mivel itt kell megismerkednünk.

A nyugalom télen át oly fontos a méhekre, hogy bármily alkalmas lakással és bármennyi élelemmel birjanak is különben, maga a nyugtalaóság elegendő arra, hogy rosszul teleljenek, sőt el is pusztuljanak; igen fontos tehát tudnunk, hogy mi minden háborgatja őket.

Azon kívül, a mit szorosabb értelemben háborgatásnak nevezünk és a mit a helyi viszonyokon, ugy mindenféle ellenségeiken kívül gazdájuk tulságos aggodalmi is előidézhetnek, — a mennyiben mindig körülöttük jár, vizsgálódva, nincs-e valami bajuk, a min segítenie kell, — leginkább háborgatja és nagyobb fogyasztásra serkenti a méheket a hó ingadozása. Ha a hideg igen nagy, meg kell magukat erőltetniök, hogy a szükséges magasabb hőmérsékletet föntarthassák és e tekintetből a szokottnál több élelmet kell magukhoz venniök; ha pedig a meleg fokozódik, kiesnek téli nyugalmukból, tevékenyebb életet élnek, néha fiasítani és röpködni is kezdenek, a mi még veszedelmesebb rájuk nézve.

Hogy a szigoru tél mily nagy pésztitást tehet a méhek között, azt 1879/80-ban szomoruan tapasztaltuk; az enyhe tél káros következményeit pedig legközelebb 1881/82 és 1886 87-ben figyeltük meg.

Ha ugyan a tél olyannyira enyhe, hogy legalább minden második héten kiröpülhetnek a méhek, kártékonyága kisebb, mert a beleikben összegyült emésztetlent időről-időre letehetik; körülbelül ugy vannak ilyenkor, mint nálunk ősszel, vagy a melegebb tartományokban a vegetatio szünetelése alkalmával, de az élelmi készletek gyorsan apadnak, a mi már magában véve is nagy veszesség.

A másik és sokkal nagyobb baj az, hogy a méhek igen korán kezdik a fiasítást, ugyannyira, hogy már áprilisban, sőt néha

márczius végével is tul vannak szaporodva s nem lévén mit gyűjteniök, a nagy munkaerő hever és togyaszt; ha pedig a legelő megnyilta késik: vagy készszel kell őket kitartani, vagy — ha ugyan nem is vesznének éhen, — beszüntetik a fiasítást és annyira megfogynak, hogy mikorra volna mit gyűjteniök, hiányzik a szükséges munkaerő; sőt megtörténik az is, hogy az idő előtt felszaporodott méhek minden áron gyűjteni akarván valamit, oly elszántsággal rabolnak, hogy a mellett halomra gyilkolják egymást és a kaptzak még inkább elnéptelenednek.

Még veszedelmesebb azonban, ha a tél enyhe ugyan, de még sem annyira, hogy életük kockázatata nélkül kiröpülhetnének a méhek, mert, — a mellett, hogy a készletek így is rohamosan fogynak, — mindazok, a melyek nem bírván visszatartani ürléküket, kénytelenek kiröpülni, többé vissza nem térnek, a kaptárak szemlátomást néptelenednek és mikorra a tavasz nyilik, sem méz, sem méh nincs bennök.

A legnagyobb baj pedig az, hogy mig a hideg ellen meg lehet a méheket oltalmazni, a meleg telek kártékonyságával szemben ugyszólván tehetetlenek vagyunk.

A mi ezen kívül még szintén nagyon nyugtalanítja télen a méheket, az a napfény; napos oldalokon általában rosszul telelnak a méhed, különösen ha a kaptárok röpiülő lyuka védetlenül áll, mert a beható nagsugarak kizavarván téli nyugalmukból, idő előtt kiröpülésre csábitják a méheket, a mire annál inkább hajlandók is, mert ily helyeken az anyagcsere gyorsabb, tehát az emésztetlen is hamarabb tulszaporodik beleikben.

Hogy azonban a napos oldalokon általában — még beárnyékolva is — rosszul telelnak a méhek, abban nagy része van a hő ingadozásnak is, a mi ily helyeken ugyszólván rendszeres, s mig éjjel a fagy pontján jóval alul áll, a déli órákban annyira emelkedik, hogy a méhek megbontván a telelő fűrtöt, röpködni kezdenek; de 3 óra után csaknem rögtönösen annyira süllyed ismét a hő, hogy nem csak a kint levők nagy része pusztul el, hanem a kaptárban is — nem bírván hamarjában összehuzódni, — szétmaradozva igen sok méh dermed meg.

Aránytalanul jobban telelaek a méhek az északi oldalokon, a hol a hőmérséklet kevésbé ingadozik és a uap sem éri őket;

legjobban és legkevesebbet fogyasztva pedig, ha a hideg ellen anynyira védve vannak, hogy vegetatív megélésük tekintetéből ugyszólván semmi erőt sem kell kifejteniök, a hőmérséklet azonban még sem oly magas, hogy kihozná őket téli nyugalmukból, ez pedig, mint tudjuk, $+7-8$ Rfok között áll. Minthogy azonban ezen felül tevékenyebb életet kezdenek a méhek tekintve azt, hogy már maga a kaptár is néhány fokkal magasabb hőt tart a külső levegőnél és hogy a teelő fűrtben még nagyobb a meleg: a telelésre legkedvezőbb egyenletes hőmérséklet $+8$ Rfokon alul és pedig az újabb tapasztalások szerint $+4-5$ Rfokon van.

Igen természetes azonban, hogy friss levegőben és a telelés második időszakában vízben sem szaban hiányt szenvedniök.

Ha mindezekről gondoskodva van, igen hosszú teleket kibírnak a méhek; Berlepsch mondja, hogy 1864–65-re október 29-től április 2-ig nem röplülhettek ki a méhek és mégis jól teleltek; Oroszországban pedig szeptember közepétől április 29-ig huzódó telekkel is daczolnak.

Sötér Kálmán.

A mézborról.

Legtöbbször a mézboron tapasztaltam, hogy megnyúlósodott, megkeseredett, vagy az egér szagjára emlékeztető, kellemetlen szagúvá vált. Mind a három betegség olyan, hogy a miatt a bor élvezhetetlen. Az ugynevezett egérszag, többszöri lefejtés után magától elenyészik, de néha egy pár évig kell várni és aránytalanul nagy kezelési költséget okoz. Leggyakoribb eset azonban az eczetesedés. Részemről azonban ezt nem tartom igennagy bajnak; mert tapasztalatom szerint eddig sokkal jobban lehetett értékesíteni a mézeczetet, mint a mézbort.

A bor nyúlósságán és kesernyességén nehezebb segíteni A nyulós bor gyógyítására használt tannin és erős rázás *csak rövid időre segít*, azután ismét megnyúlósodik a bor. Ezért ajánlom, hogy a mézborokon tapasztalt fennebb elsorolt betegségek bármelyik esetében, használja fel azt a tulajdonos *eczet készítésre*.

A legnyúlósabb bor elveszti nyúlósságát minden további kezelés nélkül, ha jó eczetagyra öntjük. Mire javában megindul az eczeterjedés: vastag üledék alakjában kiválnak a borból a nyulóságot okozó alkatrészek. Az egérszag is elenyészik az eczeterjedés

befejeztével. Egy párszori lefejtés teljesen elégséges. Így van a bor kesernyés ízével is, ha ugyan azt nem valamely, a borba került idegen anyag okozta.

A ki mézbort akar előállítani, már a készítésnél legyen óvatos, hogy később semmiféle borbetegséggel ne legyen baja. A bort nem kell igen gyengén készíteni: mert például a nyulósság legtöbb esetben a tulságosan kevés alkohol tartalom miatt keletkezik. De még azt is jó lesz megjegyezni, hogy ez a borbetegség *ragadós*. Egyetlen csöpp nyulós bor egy *egész hordót* hasonlóvá tehet, ha a bor különben alkalmas a nyulósságot előidéző csirák tenyésztésére. Az a hordó, melyben nyulós bor volt, évek mulva is megrontja a belé öntött bort, ha előbb jól ki nem szárítjuk s azután bő forró vízzel ki nem mossuk. Még biztosabb a kiegészítés.

A mézmustot ne készítsük 11 fokon alól, és lehető szigorral őrkdjünk az előállításnál és kezelésnél a tisztaság felett; ebben az esetben tartós és élvezhető mézborunk lesz.

A mézborhoz mindig a legkifogástalanabb mézet veszem s félrészt vízzel higitva, lassu tűzön lehabozom, azután forró állapotban kádba öntve, keverés közben annyi folyó vagy forrás vizet adok hozzá (az utóbbi még jobb), a mennyi elég, hogy mustom a kívánt fokot elérje.

Minden hektoliterhez 25 dekagramm *pergelt mézet* adok. A méz pergelése úgy történik, hogy porezellán, vagy jól zománczott vas edényben, folytonos keverés közben addig hevítjük, míg barna színű lesz és a hideg tárgyra cseppentett méz, kihülés után szurok keménységűvé lesz.

A pergelt méz kellemes izt ad a bornak, a mellett a színét is javítja.

Az ekként készült mustot hordóba öntjük és úgy kezeljük, mint a bormustot szokás.

A rohamos erjedés végeztével, a mi hat hét alatt megtörténik, a bort le kell fejtetni. A második lefejtés decemberben vagy januárban történik meg, a mikor a bormustot szokás először lefejtetni.

A második lefejtéskor friss *borseprővel* kell vegyíteni a mézbort. Egy hektoliter mézborhoz 10—15 liter seprő elegendő. Ezt jól össze kell vegyíteni a borral és teljes megtisztulás után lefejtjük harmadszor, mire kész a bor.

Seprő hiányában a második letejtés után bevégeztük a műveletet, állani hagyjuk a bort, mely egy éves korában már élvezhető, de kifogástalan, élvezhető ital csak 2, 3 év múlva lesz.

Ritka pinczében található valódi ó mézbort, minőt például br. *Ambrózi Béla* a magyar, osztrák és német méhészek budapesti kiállításán bemutatott és izleltetett. Legtöbb esetben a mézbor idő előtt kerül forgalomba, mikor még jóformán ki sem forrt s részben ennek tulajdonítandó, hogy a piaczokon nem vagyunk képesek kelendőséget biztosítani, sőt mondhatjuk, hogy a fogyasztó közönség bizonyos előítélettel van a mézborok iránt. **Dr. Ribáry F. J.**

Szemle.

□ Méhészet a Banana tájakon. Alig van a világnak még egy oly darabja, melynek úgy éghajlata, mint domborzati viszonyai oly változatosak volnának, mint Jamaika szigetének. Mert ez a változatoság oly élesen kifejezett itten, hogy néhány mértföldnyi utazás alatt az ember száraz síkokról oly helyekre mehet, hol a bőséges eső buja, dúsan tenyésző növényeket hoz létre s tart fönn egész éven át. Mindezek a különösségek a sziget domborzati viszonyaitól, kapcsolatban az észak-keleti szelektől függ. A sziget közepe táján hegység vonul el, mely északi és déli félre osztja az egész területét, s míg a hegytől délre eső tájak némelyikén az évi eső átlaga 10—12 hüvelyk, addig az északi oldalakon 80—150 hüvelyk.

A déli száraz vidékeken igen változatos florából méhészeti szempontból legfontosabb egy ákáczfajta (benföldi neve »cashaw«), mely májusban s másodszer augusztusban és szeptemberben virágzik. Igen jó mézelő, száraz talajon nagy bőségben tenyészik, méze pompás, sűrű és fehér, leginkább hasonlít a fehér somkóró mézéhez. Ezen kívül még annyi (többé kevésbbé) jól mézelő növény és fa tenyészik itt, hogy nagy méhészetek igen jól jövedelmezőn tarthatók.

Jó időkbén, mikor a »cashaw« virágaiból csaknem csöpög a nektár s minden virág bőven mézel, sok méhészt teszi tönkre méheit a tulságos mézelvétellel, nem gondolván meg, hogy a kis munkások élete mily rövid s ha nincs kellő mennyiségű fiasítás, nincs mézgyűjtő sem.

Az északi tájakon soha sem kell etetni a méheket, mert a nedves időjárás következtében egész éven át van mézelő virány.

Karácson táján egy convolvulus-féléből gyűjtenek sok mézet, mely fiasításra ösztönző tulajdonságánál fogva igen becses. Okosan kezelve, a január—februári nagy mézidény számára igen jól előkészíthetők a méhcsaládok. Narancsfa szintén sok van a szigeten. Sok raj telepszik le a sziklahasadékokban és faodukban. Tekintve a jó utakat s a kényelmes vasuti közlekedést, csodálkozhatni azon, hogy a száraz lapályon lakó méhészek nem üznek vándor-méhészetet. (Gleanings in Bee culture 1897. Nr. 19.)

+ Az olasz méhek ép oly jól kiállják-e a hideg telet (a mi lyenek t. i. a 43° északi szélesség alatt fordulnak elő?)

Némelyek szerint nem, s valószínűleg »némelyek« állítása igaz, de ez az én kísérleteim előtt volt 18—20 évvel, hogy a teelés kérdésével behatóbban kezdettem foglalkozni. Ezen idő alatt arra a meggyőződésre jutottam, hogy édes-kevés egyik vagy a másik fél előnye ebben a tekintetben, mert egy télen a barna méhek látszottak jobbnak, más télen az olasz méhek.

(A. J. Root a Gleanings in Bee-Culture 1897. Nr. 19. sz.)

× Egy szomszédom fémszarvakkal ellátott kereteket használ. Jobbak-e annyival az ilyen keretek az egészen fakereteknél, hogy érdemes legyen az árkülönbséget elviselni?« kérdi a Gleanings egy olvasója. (Megyjegyzendő, hogy Észak Amerika experimentáló népe a méhészetben használatos eszközökben a lehető legnagyobb változatosságot teremtette meg máris. Egy ujtás az itt szóban forgó is. A keretnek a kaptár vágányaiba illeszkedő két (felső) nyujtványát fémből készítették, mert állítólag a méhek nem ragasszák oda. Ref.) A felelet így hangzik: A fémszarvu kereteket néhány évvel ezelőtt megpróbáltam, de nem találtam elég jóknak a további használatra. Hátrányuk a kaptárok szállításánál tűnt leginkább ki. Könnyen elmozdulnak (ha ki vannak építve is) és pedig úgy, hogy visszahelyezésnél rendszeren egy darab romlott lép az eredmény. Kezelés közben a szarvak könnyen elhajolnak s akkor nem áll a keret sem elég szilárdan, sem elég biztosan, de meg az ember kezét is könnyen megvágják. (U. o.)

= A méhek mint időjósok. A »Rovartani Lapok« 1897. évi 9 ik számában Gorka Sándor a következőket jegyzi fel megfigye-

léseiből: »Körülbelől 3 hónapig tartó megfigyelésem eredménye gyanánt közölhetem, hogy a méhek a legjobb meteorologusok, mert ők a legnagyobb biztonsággal, minden hygro- és barometer nélkül, tudják megállapítani a közelgő vihart. A méhek a közelgő vihar előtt — habár még egy felhő sincs az égen — már órákkal előbb izgatottak, hangos zümmögéssel sűrögnek-forognak kaptáruk körül, sehohsem lelik helyüket; majd lecsendesednek, de lecsendesedésüket csakhamar követi a természet háborgása. Máskor felhők borítják az eget, a méhek azonban folytatják közmondásos szorgalmukkal napi munkájukat, mert tudják, hogy zivatar nem lesz.«

⊙ Medve a méhesben. Eddigelő nagyobb állatok nem tettek kárt méhesünkben. De szept. 2-án egy medve két kaptárunkat döntötte fel s egyikből mézet is, fiasítást is föllakmározott. 3-szor üztük el. Két puskalövés is ment utána, mégis visszajött 4-ikyszer is, mikor az állat lőttem el. Szép példány. 400 fontot nyom. Bőre emlékezetes szőnyeg lesz. Barron Wisc. sept. 5. (F. T. Hall.)

(Gleanings. 1897. Nr. 19.)

□ Mézes alma-iz. Egy gallon* jói megfőzött almához egy negyed gallon mézeczet s egy teáskanál fahéj adandó. Több óráig kell főzni s közbe gondosan keverni, hogy oda ne égjen. Ha a mézeczet igen erős, egy kevés vizet kell hozzáadni. R. C. Aikin kisasszony Loveland, Colo. (Gleanings, 1897. Nr. 19.)

* * * A viasz tisztításához használandó kénsav (sulphuric-acid) mennyisége igen különböző lehet. Ha a viasz sötét és piszkos, akkor körülbelől 1 pint** kell 3—4 veder vízhez. Ha meglehetősen tiszta s csak czitromsárga színű viaszra van szükség, nagyon kevés sav is megteszi. Egy evőkanálnyi egy veder vízhez elegendő. Mindenesetre legokosabb, ha próbákat tesz, a míg a kellő mértékeket magának megállapítja, mert hiszen e téren általános értékű mértékeket felállítani a dolog természetéből kifolyólag nem lehet. Fő dolog, hogy a lehető legkevesebb saamennyiséget használja, a mennyivel épen hogy elérheti a kívánt eredményt. A megolvasztott viaszt az olvasztóban állani kell hagyni, betakervá ócska posztóval, mielőtt a viaszt kiszedi belőle. Ha van arra való hordó, annál jobb; mielőtt azonban az olvasztóból áttöltenők, habzásig

* Egy gallon = 4543·487 köbcentiméter

** Egy pint = 563936 köbdeciméter.

kell főzni a viaszt. A hordóban állás miatt a tisztátalanságok a savval együtt a fenékre ülepednek. (Gleanings 1897, Nr. 19.)

▽ Méhészet Hawaii szigeten (Ausztraliai szigettengeren). Thomson nevű tanító Hawaii fővárosából Honoluluból a következőket írja: 500 családja van, (500 család tekintélyes területet kiván az angol szisztéma szerint, mert minden egyes család külön álló kaptárban van).

Lehet bent a síkokon vagy a hegyeken méhészkedni. A hegyi méz azonban csekély értékű, sötét színű. A síkokon vagy a partok mentén elhelyezett méhesekben szép színű és finom zamatu mézet nyernek.

Hannemann-rácsot nem használ, mert a mézzel hazatérő méhek nem férnek át. Amerikából küldött anyáktól származó munkások szintén úgy megnőnek Hawaii paradicsomi éghajlata alatt, hogy nem férnek át a rácson, azért föl hagyott a H.-rács alkalmazásával.

Általában pergetett mézet termelnek a szigeten s Londonban árusítják el. A viasz pedig fehér, oly szép fehér, hogy Londonban hamisítottnak nézték. Magyarázata ennek az, hogy itt a forró éghajlat alatt nap-viaszolvasztával dolgoznak s így a viasz megfehéredik. (Gleanings. 1897. Nr. 19.)

— Élő méhek szállításánál Gravenhorst a méhmenőke teljes betömését ajánlja nedves mohával vagy ronggyal, mert a sodronyhálón sokan vergődnek ki akarván jöni s legtöbbször ott vész. Legjobb mindenesetre a méhészfátyol gazéból, lazán szőtt juta, melyek megengedik a kellő légcserét, de megóvják a méhmenőkén besütő napfénytől, mely a méheket könnyen fölgyatja. (Gravenhorst: Deutsche illustrierte Bienenzeitung 1897. Nr. 9.)

□ 1898 nyarán a bécsi császári és királyi gazdasági egyesület kiállítását rendez. Tartama: május 7-től október 9-ig. Az állandó méhkiállításban a következő csoportok vannak: 1. Élő méhek. 2. Méhlokok. 3. Méhészeti eszközök. 4. Méhproduktumok. 5. Műtermékek. 6. Taneszközök. A 3. és 6. osztályban olyanok is állíthatnak ki, kik nem tagok. Jelentkezhetni 1897 decz. 31-ig. (U. o. Nr. 10.)

⊙ Uj lépforgató, mézpergető. Az új pergetőt összehasonlítva az annak idején nagy hirre kapott J. Gräntzel-Erfenschlag-félével, elősorolja az ismertető először az utóbbi pergetőjének hátrányait. Ez utóbbinál a keretek kétféle forgást végeznek, először minden keret a

saját tengelye körül és a pergető tengelye körül is forog. A saját tengelye körül folyton forog és ez a baj, mert minden keret forgási tengelyében vannak holt pontok, nagyon lassu forgással s az ide eső sejtek csak a legkedvezőbb esetben ürítettnek részben ki. Mivel ezen pergetőnél ugy a centripetal, mint a centrifugal erők folyton hatnak a lépre, a kiürítés nagyon lassu, jóllehet ezen erők folytonos működése következtében a leggyöngébb lép sem törik szét.

Ezekon a hibákon ugy segített P. Warnstorff jó hirnevű méhészeti író, hogy egy olyan pergetőt konstruált, melyben a lépek megszakítással forognak saját tengelyük körül. Ugyanis a lépek rendre egymásután fordulnak meg a saját tengelyük körül, olyformán, hogy minden lép nyolczszor fordul meg a pergető tengelye körül, mi alatt a saját tengelye körül egy fél fordulást tesz. A fordító szerkezet oly egyszerű és oly praktikus, hogy a legkisebb zavar nélkül minden pillanatban lehelővé teszi a jobbra vagy balra menetelt.

A kereteknek önmaguktól való megfordulása mindig a legkisebb lökés vagy rázkódás nélkül történik; a fordulás kezdetén és végén lasubb, közben gyorsabb mozgással. Mivel a lép 8 körülforgás alatt ugyanazon oldalával néz kifelé, tehát tangentiális irányban áll, ezen idő alatt a központ futó erő eléggé behathat rá, hogy a mézet a sejtekből eltávolítsa. Fordulás után megint 8 körülforgás következik. Ezen körülforgások közben (a közös középpont körül) a lép mindig csak egy pillanatra jut a pergetésre kedvezőtlen állásba és pedig fordulás közben. Mivel azonban a központ futó erőnek legnagyobb része fölhasználtatik, a lépek gyors és egyenletes kiürítését érjük el. A központ futó erő tulságos mértékben való hatása ki van zárva, mivel 8 körülforgás után a lépek félfordulást tesznek a saját tengelyük körül, ugy, hogy a leggyöngébb lépek is csaknem teljesen épen kerülnek ki ebből a pergetőből. A pergető ismertetője A. Bohnenstengel Buslar bei Damnitz in Pommern (Németország) a létező legjobbnak mondja. Készítője Jaquet, mechanikus Kielben. (Gravenhorst Deutsche illustrierte Bienenzeitung 1897, Nr. 12—13.)

† A méhek biztos kiteleléséről. A legelső föltétel: elegendő táplálék a kellő helyen. A méhek gyakran hordanak be olyan mézet, mely nem alkalmas téli tápláléknak. Legtöbben a helyett, hogy

augusztus végén vagy szept. elején az ilyen mézet eltávolítják s helyette egészséges, jó mézet hordatnának fel, magukra hagyják, mert van mézük. Az eredmény aztán vérhas és a családok pusztulása. Ha ősszel a rossz mézből csak 3—4 keretet cseréltek volna ki üres (lehetőleg méhkenyeres) léppel s jó mézzel etették volna a családot, a telet is jól állották volna ki.

A legjobb és legolcsóbb táplálék az ilyen családok számára a kristály-cukor $\frac{1}{3}$ sulyrész vízzel felfőzve, vagy jó kandiscukor. Telelésre nem alkalmas a fenyőmész és a mézharmatból gyűjtött. Épugy a pusztai méz (lüneburgi), mely leginkább Erica-ból gyűjtetik. A lüneburgiak is tudják ezt s azért igyekeznek pohánkamézzel telelni be családjaikat. Ezért viszik méheiket először a pohánkamész gyűjtésére, s csak ezután a pusztára. Sőt tovább mentek, mert pohánkamézből hordókban legalább egy évre való készletet igyekeznek tartani. (Gravenhorst: Deutsche Illustrirte Bienenzeitung 1897, Nr. 12 13 után W. Günthertől Gispersleben (Thüringen).

= A magyarországi méhészeti viszonyok 1895 és 1896-ban czimen Kovács Antal magyar országos méhészeti felügyelő érdekes statistikát tesz közé a »Imker-Bote aus Oesterreich« című méhészeti naptárban. A jó magunkat is közelről érdeklő adatokból közöljük a főbb tételeket, őszinte sajnálatunknak adván kifejezést, hogy ilyen adatokat is kénytelenek vagyunk külföld utján ismereteni meg lapunk olvasóival.

Kiteleltek kaptárban 132.683 kasokban 356.168 családot.

Ősszel beteleltek kaptárban 158.997 kasokban 404.520 családot.

1895-ben termeltek 27940·12 métermázs, 1896-ban 22370·705 métermázsa mézet. Pénzértékben mmázsáját 36 frttal számítva, kitett 1895-ben 838 203 frt 60 krt, 1896-ban 971121 frt 15 krt.

Viaszot termeltek 1895-ben 262691·70 kilót, 96-ban 204915 60 kilót. Pénzértékben kitett, kilóját 1 forinttal számítva, 1895-ben 262691 frt 70 krt, 1896-ban 20495 frt 60 krt. A méhészeti termékek átlagos értéke e két év alatt 117606 frt 75 krt.

* * »Der Imker-Bote aus Oesterreich« című Alois Alfonsus kiváló méhészeti író szerkesztőségében megjelenő, kiváló gondnal összeállított méhészeti naptárban A. Fleischmann közli az egész világon megjelenő méhészeti lapok telj. s címét, előfizetési árát stb.

Ebből az igen érdekes összeállításból megtudjuk, hogy Ausztriában (lengyel és cseh is) 11; Magyarországon 3 magyar nyelvű, egy német, egy horvát és egy tót nyelven jelenik meg; Németországban 21; Svájcban 2 német és egy franczia; Franciaországban 16; Angliában 2; Olaszországban 1; Spanyolországban 1; Belgiumban 7; Svéd-Norvégországban 2; Dániában 2; Oroszországban 3; Amerikában 14; Ausztráliában 1 méhészeti lap jelenik meg évente. Az előfizetési árak átlag 1—6 frtig váltakoznak. 6 frtos csak az amerikaiak közt van (ha t. i. Európába szállítják).

|| A. de Rauschenfels az Apicoltore ez idei 9-ik számában panaszkodván a rossz mézelésről, kiemeli, hogy Olaszország egyes helyein a szilfák (*Ulmus*) oly bőségesen nyujtották júliusban a mézharmatot, mint más évek óta nem, úgy, hogy a méhek teljesen kárpótolva vannak a korábbi szűk életért s télire valót szépen gyűjtöttek.

Ebből az alkalomból fölemlíti a mézharmat kétféle elméletét, hogy tisztán növényi eredetű-e, vagy a levéltetvek váladéka? Természetesen a növényi eredet mellett harcol s fölhozza, hogy a mint azt Bonner is kimutatta, csak bizonyos időjárás mellett lép föl, ha nagyon meleg nappalra aránylag hideg éjszaka következik, de **nem** észlelhető minden évben, sőt inkább gyakran nagy időközökben. A méhek leginkább reggel és este hordják, holott a levéltetvek leginkább napközben lövelik bőven váladékukat, még a legnagyobb melegben is. Számos bogár keresi fel ezeket az ürülékekkel telt helyeket, csak éppen a méhek kerülnek.

Fontos tény az, hogy úgy a levelek felső, mint alsó lapja borítva volt az édes nedűvel. A mézharmat produkálása július 20-tól augusztus első napjáig tartott.

Méz- és viaszárak.

Olaszország. Vigasztalásul azok számára, kik a magyar méhészek közönyösségéről szoktak erősen panaszkodni, ide iktatjuk a a milánói Apicoltore jelentését szószerinti fordításban.

»Nem tudunk semmit sem, a mi akár a fogyasztó közönség, akár a termelők tájékozására szolgálna. Ha a méhészek magok nem értesítenek bennünket a helyi árszólományokról, nem mondhatunk semmi bizonyosat a méhészeti termékek árviszonyairól, melyek

még vidékenként is oly különbözök.« (L'Apicoltore Milano, 1897, Nr. 10.)

Franciaország. Az árak estek. A jó, vidéki méz a mult hónapban (szept.) már 80 fr. volt 100 klg.-ként. Mivel nagyon sok megyében gyöngé volt a mézhozam, az idegen méz okozta az árcsökkenést. Tehát a vámtörvényeken kellene változtatni, hogy a francia méz állapotán javítsunk. Az így elért kétes előny volna, a mit a méhészeknek lehet nyújtani s megakadályozni a francia méz külföldre vándorlását. A Bretagneban jó volt a mézszüret.

Viasz. Az árak változatlanok. Marseilleben a készlet növekszik, mert a kereslet lanya. (L'Apiculture, Paris, 1867, Nr. 10.)

Amerika.

New-York. A fehér, kitünő minőségű és a kitünő minőségű keretes mézre a kereslet élénk. Fehér kitünő minős. 12—13 ct. Első rendű fehér 10—11 ct., pohánka 8—9 ct., pergetett) californiai fehér 5—5½ ct., világos mézszínű 4½—5 ct., fehér lóhere és hárméz 5—5½ ct., pohánka 4 ct. Viasz 26—27 ct.

Chicago. Kitünő, fehér, keretes 11—12 ct., jó fehér 9—10 ct., jó mézszínű 4—5 ct., sötét 7—8 ct., pergetett, fehér 5—6 ct., mézszínű 4—5 ct., sötét 3—4 ct., viasz 26—27 ct. A kínálat mindig nagyon erős. (Gleanings in Bee Culture, 1897, Nr. 10.)

A méhesből.

A ki nem telettetheti méheit a méhesében: e hó közepén tul semmi esetre se halassza a méhcsaládok téli elhelyezését. Akár pincze, akár verem, akár mi más helyiségbe szállítsuk: szükséges, hogy az száraz legyen, penésztől mentes, sötét és megfelelő lég-cserére alkalmas. A léghiány ép oly ártalmas, mint a nedvesség és penész. Akár hány esetet tudok, hogy egyik vagy másik baj miatt az összes, teelőbe helyezett családok elpusztultak.

A zavartalan csendesség a jó teelés egyik főkélléke. Akárhányszor el volt már mondva, mégse tartom feleslegesnek ismételni. Némelyek hivatkoznak arra a tapasztalatra, hogy padláson, a hol a szobabeli ajtók nyitogatása miatt naponta többszöri rezgésnek voltak kitéve a teelő méhek, jól teeltek. Én az ellenkezőt tapasztaltam.

Több méhésztársamnál tapasztaltam, hogy télen, midőn enyhe a lég hőmérséke, a verőfényre kiteszik a méheket, tisztulási kiröpülés céljából. Részemről ezt se tanácsolom. Nem azért, mintha nem tartanám előnyösnek, ha a méhek kiüríthetik a gyomrukban meggyült bélsarat, hanem azért, mert a téli kitétel több hátránnyal jár, mint előnnyel. Hiszen elég egy váratlanul jött hideg szél, köd, vagy, hogy a napot felleg takarja: a kiröpült méhek megdermedve hullnak el. A másik baj, hogy a méhek, midőn kitétetnek, felzudulnak és megbojdul a téli fészkek. Ennek természetes következménye a nagyobb fogyasztás, a miből ismét többféle baj származhatik.

Védekeznünk kell az egerek ellen is. Legtöbb méhesnek eme állandó lakói elpusztítása nem kis gondot ad. Alkalmos egérfogó jó szolgálatot tesz, de nem mentesít teljesen az egértől. Legujabban apróra vagdalt szivacsos tettem kísérletet és igen jó eredménnyel. A szivacsot úgy elapróztam ollóval száraz állapotban, hogy durva fűrészporthoz hasonlóan nézett ki, ekkor forró zsirt öntöttem reá s még egy pár percig, folyton keverve: forró állapotban tartottam. Egy edényben kitétem a szivacsot, s melléje egy másik edényben vizet. Másnap tuczat számra találtam az elhullott egereket. Egy idő múlva azonban a még életben maradt egerek nem nyultak ahhoz a csalétekhez. Ebben az esetben más étekhez kell folyamodni. Igenjónak bizonyult a tengeri liszttel kevert, frissen égetett gipsz. Egyenlő arányban kell vegyíteni és vizről is gondoskodjunk. E két étek alkalmazásával a múlt évben mind elpusztítottam méhesemben az egereket. Ha netalán maradt is életben egy néhány, azok, érezve a veszélyt, elköltöztek.

A méhész méhei téli pihenése alatt se vegye le róluk gondját, a hosszú téli estéket pedig használja fel arra, hogy gyarapítsa elméleti ösmereteit. E célból nem ajánlhatok alkalmasabb olvasmányt, mint *Sötér Kálmán* »Méh és Világa« című páratlan szép és alaposan megírt munkáját.

J. Juhos Márton.

Vegyések.

— *A t. tagtársakhoz.* Felkérjük a tagsági díjjal hátralelkos t. tagtársakat, hogy az esedékes tagdíjakat az év végéig sziveskedjenek Egyletünk pénztárnokához (Biró Gyula,

lakik Kolozsvárt, Nagy-utca 44. szám) mulhatlanul megfizetni, mert a ki ebben az évben a hátralékát ki nem egyenliti, januártól fogva a lapot nem küldjük. Önként következik, hogy a tagsági díj fizetési kötelezettség az alapszabályokban irt idő lejártáig tart.

— **A téli estélyeket** egyletünk nov. 13-án (szombaton) kezdi meg, a szokott helyen, (Belközép-utca Mikó-ház) és ezután minden kéthétben ismétlődni fog. Felhívjuk ezekre a méhészet iránt érdeklők figyelmét.

— **Az egyleti sorsolás** november hó folyamán meg fog történni. A kik eziránt szerkesztőségünknel is tudakozódtak, sziveskedjenek tudomásul venni.

— **A méhtetű asztaltársa-e a méhnek?** Közöltük volt a »Bienen-Vater« után, hogy Dr. *Bálint*, mint saját megfigyelése eredményét ösmertette, hogy a méhtetű (*Braula coeca*) nem a méhen élődik, hanem annak *asztaltársa*. Akkor megjegyeztük, hogy Dr. *Bálint* Sándor már előbb közölte erre vonatkozó tapasztalatait lapunkban, következőleg neki tulajdonítottuk az elsőséget, így az eredetiséget is. A »B. Vater« legutóbbi füzetében e kérdéssel foglalkozva, azzal zárja be szemléjét, hogy már most érdekes volna tudni, hogy a két ur közül melyiké a felfedezés érdeme? Ugy véli közlő, hogy Dr. *Balirts* Sándor és Dr. *Bálint* Sándor ugyanegy személy.

Az nem lehetetlen hogy itt tulajdonképen egy kis ártatlan elkeresztelés forog fenn és a mit Dr. *Bálint* Sándor erre vonatkozólag 1895 april 1-én közzétett a »Méhészeti Közlöny«-ben, csiga postán jutott az idegen szaklapokba és most közlik mint ujdonságot. A mennyiben azonban Dr. *Balirts* és Dr. *Bálint* nem ugyanegy személy: a jeles magyar tudós iránti tekintetből is konstatálni tartozunk, hogy tudomásunk szerint Dr. *Bálint* előtt erről a tapasztalatról senki sem adott hirt. (»M. Közlöny« 1895. évfolyam 84. lap »A méhek életéből« czimű czikk I része.)

Most a »B. Vater« érdemes szerkesztőjén van a sor, hogy közleménye *eredeti* forrását bemutassa. Azt hisszük, a tárgy elég érdekes arra, hogy egyszerüen ne térjünk felette napirendre.

— **A mézbor adómentessége.** Az »O. U. Bienen Zeitung« legutóbbi füzetében, a kérdések rovatába van iktatva egy magyar-

országi méhészt kérdezősködése az iránt, hogy a regale-bérlőnek (borfogyasztási) meg kell-e fizetni a fogyasztási adót a *mézbor* után, ha az a következő alkatrészekből készült: tiszta víz felöntve friss szőlő-tréberre (ez kisajtolás előtt már meg volt adóztatva), 12—24 óra múlva kisajtolta és 18—20 százalék mézet adott hozzá. A szerkesztő, a ki igen természetesen jártasabb az osztrák, mint a magyar pénzügyi törvényekben és felsőbb rendeletekben: közbevető kérdésekkel odázta el a feleletadást. Előbb tudni akarja ugyanis, hogy a kérdezősködő méhészt mennyit szándékszik előállítani évenként? eladja-e mint mézbort, vagy saját fogyasztásra készítette? sat. De megvallja a szerkesztő őszintén, hogy neki *nincs tudomása róla*, hogy vajjon a csigerért kell-e Magyarországon fogyasztási adót fizetni? Igenlő esetben fizessen, ellenkező esetben *föllebbezzon* (!) Ez a kérdés nem épen olyan érdektelen, hogy egyszerűen napirendre térhessünk felette, annak regisztrálása mellett, hogy a magyarországi méhészt a hécsi kollegához fordul tanácsért, *magyar fogyasztási adó ügyben*. Többen is lehetnek, a kik ebben a kérdésben tájékozatlanok, azért szükségesnek tartjuk evvel a kérdéssel kapcsolatban rövid felvilágosítást adni azok részére, a kik mézbort készítésével foglalkoznak.

A pénzügyminiszternek 1893. évi június 23-án 41.825 sz. alatt kiadott rendelete értelmében csak a *méh sör és mézbor adomentes*. A fennebb előadottak szerint készített bor *nem volt méz bor*, hanem *törköly bor*, mely 18—20 százalék, hozzáadott mézzel javított. A törköly bor (csiger) *nem mentesített* a fogyasztási adó alól. Sőt még az is kérdés, ha vajjon az 1893. évi XXIII. t. cz. alapján nem minősíthető *mü-bornak*? E törvény 3. §-a értelmében nem tilos ugyan a törköly bor készítés, de a 2-ik §. b. pontja értelmében a bor javítása céljából tisztított szesz, vagy konyákon kívül egyebet használni nem szabad és ugyane §. harmadik alienája is csak a *mustra* vonatkozólag tartalmaz *kiterjesztő intézkedést*, a menyiben *»az okszerű pinczekezelés elveinek megfelelő«* javítást megengedi. A pétiotolás az *okszerű pincze kezelés* elveivel nem ellenkezik ugyan, de hát a csiger aligha vonható a must fogalma alá. Ezért biztos lehet a t. méhésztárs, hogy az előadott módon készített, *ugynevezett* mézbort, *mübornak* fogják minősíteni, a mely épen oly fokulag adóztatik mint a rendes bor, forgalomba hozni pedig *tilos*

Mézbor vagy méhsör elnevezés alatt csak azt a készítményt szabad forgalomba hozni fogyasztási adó mentesen, a melyben a *mézen* kívül (méhsörnél komló, fahéj, szektüszeg) egyéb nincs, és ebben az esetben is csak a *minőség megjelölésével*. A ki a mézbort *szőlőből készült bor gyanánt* árusítja el, az 1893. XXIII. t. cz. értelmében *kikágásban lesz hibás*.

Megjegyezzük még azt is, hogy említett törvény 3. §-ban elősorolt kivételek között a mézbor és méhsör nincs is megjegyezve. De azért eddig senki sem gördített akadályt ezek gyártása elé.

— *Iszákos méhek*. Az »Állatok védelme« czimű szakközlöny legutóbbi füzete érdekes közleményt ad a »Petit Journal« után az állatok iszákosságáról. A többek között a *méheket* is olyanoknak tünteti fel, mint a melyek kész örömmel becsipnek, ha szerét ejthetik. A tapasztalat szerint azonban a méh soha sem iszik bort vagy pálinkát. Az édes mustot, cukor szörpöt mohón szürcsölgeti, de csak akkor, ha a szabad természetben vagy nem talál nektárt, vagy ha a mézelés megcsappant. Máskor még a szabadba kitett mézhez sem nyúl. Az édesített szeszes italból csak akkor fogyaszt valamit, ha a szükség kényszeríti rá. De akkor sem a szesz, hanem a cukor tartalom miatt. A méh mindig óvatos a szeszes tartalmu folyadékok iránt s a szorgalom mintaképe egyáltalában nem hajlandó a részegeskedésre. Ezért legyen szabad a »Petit Journal« állításával szemben, a megrágalmazott méhecskéket védelmünkbe vennünk. Másképen áll a dolog a *darázsnál*. Ez telhetetlen, falánk és nyalánk állat. Összeeszik mindenfélét, még a rothadt húst is. Az italokban sem válogat. Neki esik a pálinkának vagy eczettel vegyített viznek. Nem igen irigylendő izlés ugyan, de az eczet iránt különös előszeretettel viseltetnek, úgy hogy a szabadba kitett szűk nyaku üveggel, vagy légyfogóval, a melybe eczetes vizet öntöttünk, ezrével lehet őket összefogdosni. Gyakran megtörténik, hogy a darázs alaposan lerészegszik. Ilyenkor rendkívül hazard. Forog, mintha rágójával potroha csucsát akarná megfogni, azután, a melyik jobban hozzálátott, a szó szoros értelmében eldől. Hamar kijózanodik és katzenjammeros himbálózással tovább röpi. Hogy otthon miként bánnak el az istenadta korhely féreggel: erre a felelettel adósok maradunk.

— **Hirdetési rovatunkat** ajánljuk a t. tagtársak becses figyelmébe. A megrendelőket pedig kérjük, hogy megrendelésüknél sziveskedjenek lapunk hirdetési rovatára hivatkozni.

A szerkesztő postája

— **Gy. S.** urnak Hidvég. A mézbor-készítésről lapunk több évfolyamában talál leírást. Küldjük-e valamennyit? — **Apis nigra.** A beszerzési forrásra nézve nem adhatunk felvilágosítást, de alig hisszük, hogy európai kereskedelmi méntelepeken található, minthogy nehezen honosítható meg; a trupusok »nap madarai« az itteni telet nem állják ki. — **H. J.** úr Brassó. Azért, mert virágporos lépek hiányában csak tiszta lépes mézzel telet el több méhcsaládot, nincs miért aggódják, mert a család ki fog telelni, de tavaszra elnéptelenedik, mert a fiasítás csak akkor fog kezdődni, mikor a méhek már a szabad természetben megtalálják a virágport, vagy a mikor kezdi a liszt etetést. Ezt, különösen ajánljuk. — **H. J.** úr Szeged. Etetéssel most is segíthet. Ha tiszta méz nincs rendelkezésére, méz-sűrűségű, jól lehabozott cukor-szirupot használjon. A cukor pótolja a mézet, de nem a virágport. Az etetést alkalmazza a mézkamrából, a méz-szegény családoknak legalább 2–2 kiló élelem-pótlékot juttasson, hogy ne kelljen majd később, a nagyobb hidegben bolygatni. A parasztkasokat vigye meleg szobába, mézes edényt tolja föl a lépekig (dugó darabokat, vagy tiszta szalmát szórjon a méz felületére, hogy ne pusztuljanak bele a méhek). Arra a kérdésre: mit tegyen a beadandó mézbe, hogy ne erjedjen? csak azt válaszolhatjuk, hogy *semmi*. A szalicilsav, valamint más, antiszeptikus szer, kártékonyan hat az emésztő szervekre, úgy az embernél, mint az állatnál. Ha a mézet előbb forrásig hevítette, az erjedést előidéző gombákat megsemmisítette. A kasban majd megvédi a méhek a magok laboratoriuma segítségével, csak ne adja higitva és a mint lehült, azonnal használja föl. — **L. M.** úrasszony Debreczen. A gipszet egerek ellen jó eredménnyel lehet használni. Nem mérges; hatása abban van, hogy az, állat gyomrába emészthetetlen tömeggé lesz. Egyenlő arányban kell vegyíteni tengeri-liszttel s adjon hozzá kevés cukorport; vizet is tegyen az éték közélebe, mert a gipsz átalakulásához víz is szükséges.

Tartalom: Grand Miklós — A szászrégeni méhészkör. — A méhek téli nyugalma *Sötér Kálmán* — A mézborról. *Dr. Ribáry F. J.* — Szemle. — A méhesből. *J. Juhos Márton.* — Vegyések. — Szerkesztő postája —

Szerkesztésért felelős: **Bodor László.**
